

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Nutsvoorzieningen

De Franse fenomenoloog Maurice Merleau-Ponty, die veel belangstelling en sympathie had voor de psychoanalyse, zei in een radio-interview eens het volgende: «Ik wil aantonen dat deze wereld voor ons in hoge mate ongekend blijft zolang we blijven steken in een praktische of nuttige instelling.»*

Deze visie spreekt me spontaan erg aan en ik heb weinig moeite om haar te verplaatsen naar de psychoanalytische therapeutische situatie: om de innerlijke wereld van onze patiënten te kunnen onderzoeken, kunnen we ons beter verre houden van bekommernissen over nut en praktisch voordeel. Of is dit te kort door de bocht? Men kan immers zeer logisch tegenwerpen dat psychoanalyse toch over de behandeling gaat van mensen die psychisch lijden en dat die er alle reden toe hebben om enig nut te mogen verwachten van de genuttigde therapie, met name dat het hun lijden enigszins zou verlichten. Dergelijke overwegingen kunnen ook meespelen in de indicatiestelling, bijvoorbeeld in de keuze tussen psychoanalyse en psychoanalytische psychotherapie: welk van beide opties is in dit concrete geval het nuttigst? En ook nadien kan men in casuïstisch of in groter opgezet onderzoek nagaan of een behandeling het beoogde resultaat heeft «opgebracht». Natuúrlijk gaan we ervan uit de psychoanalyse nuttig kan zijn — onderzoek toont dit aan — en ethisch gezien is dit uitgangspunt ook een minimumvereiste, anders houden we onze patiënten en onszelf voor de gek. Dus, wat is er mis met nut, en met zijn subcategorieën wenselijkheid en haalbaarheid? Zo gaan we er ook van uit dat opvoeden nuttig is, hoezeer we daar als radeloze ouders, zeker van adolescenten, ook aan twijfelen. Trouwens, ook wetenschap in het algemeen wil intrinsiek nuttig zijn voor zover haar onderzoek praktische voordelen voor de mensheid nastreeft.

Dit alles neemt niet weg dat een al te ijverige preoccupatie met nut en efficiëntie al deze activiteiten, en dus ook het psychoanalytische werk, eerder belemmert dan vooruithelpt. Stel je voor dat een therapeut, of een opvoeder, of een wetenschapper, voortdurend bezig zou zijn met het nut van een bepaalde interventie op een bepaald moment. Of nog erger: dat een patiënt zijn spreken voortdurend zou onderwerpen aan afwegingen van het nut van bepaalde uitspraken in het licht van zijn «behandeldoel»? Zouden we hem niet meteen aanraden dit nuttigheidsdenken los te laten, desnoods met het paradoxale

* Merleau-Ponty, M. (2008). *De wereld waarnemen*. (Inleiding, vertaling & aantekeningen Jenny Slatman). Amsterdam: Boom.

argument dat het niet nuttig is om zich te veel met nut in te laten? Storende nuttigheidsoverwegingen kunnen mee uitgelokt zijn door de ongewisse maatschappelijke positie van de psychoanalytische beroepsgroep, en een autonoom en creatief denken vanuit het concrete microniveau van de analytische zitting verstikken: «Ons beroep kan zich slechts verzekeren van zijn voortbestaan als we het nut ervan aan de verzekeringsinstellingen aantonen, dáár moeten we mee bezig zijn.» De allesoverheersende hedendaagse nuttigheidsterreur — tot in onze «vrije» tijd — dreigt ons werk te herleiden tot een «protocollaire» bezigheid die elke professionele passie fnuikt. Te veel reflectie is dan tijd- en geldverlies en de psychoanalyse zou regresseren naar een equivalente modus van functioneren — zó is het, zó moet het — gebukt als ze gaat onder angst en dwang. Daar word je alleen maar *nuts* van.

Laten we ons tijdens ons analytische werk waardevol maar nutteloos voelen. Zo komen we samen met de patiënt op het punt dat we, zoals een analysante het uitdrukte, «minder met het doel bezig zijn en meer met de ervaring van het in analyse zijn zelf».

Water, gas en elektriciteit zijn nutsvoorzieningen, psychoanalyse niet.

Michel Thys

► *Afscheid en welkom*

Ad Boerwinkel, psychoanalyticus te Utrecht, moest na de maximale termijn van acht jaar de redactie verlaten. Zo'n vaste en betrouwbare waarde verliezen voelt aan als onnatuurlijk. Immers, na al die tijd was zijn gedegen medewerking, voortdurend geïnspireerd door zijn lange klinische ervaring, een vanzelfsprekendheid geworden. Zijn droge, relativerende maar rake humor bracht op respectvolle wijze zowel ingezonden stukken als onze eigen redactionele bevoegenheden dikwijls terug tot hun ware proporties. Ad is een realistische Nederlander, die analytisch met beide voeten op de grond staat, maar dat weerhoudt hem er niet van zich aangenaam te laten verrassen door onverwachte of ongewone invalshoeken.

De laatste twee jaar legde hij zich, als redacteur verslagen, in het bijzonder toe op het op peil houden van de veel gelezen en gewaardeerde rubriek «Verslagen». Ook stelde hij meermaals zijn huis open voor redactievergaderingen.

Bedankt, Ad, dat je je sympathieke en originele professionaliteit ten dienste hebt willen stellen van het *Tijdschrift*.

Namens de hele redactie heet ik Ans van Blokland welkom. Zij zal vanuit het Nederlands Psychoanalytisch Genootschap het werk van Ad voortzetten, met een ook als redacteur verslagen.

Filip Geerardyn, hoofddocent toegepaste psychoanalyse aan de Universiteit Gent, was gedurende drie jaar gastredacteur bij het *Tijdschrift*. De specificatie ‘gast’ wijst erop dat zijn vereniging, het Gezelschap voor Psychoanalyse en Psychotherapie, geen vaste participant is bij de Stichting Tijdschrift voor Psychoanalyse. Dat belette de redactie niet in die periode gebruik te maken van zijn rijke psychoanalytische achtergrond en belezenheid en van zijn overwegend lacaniaans geïnspireerde academische en klinische entourage.

Filip, bedankt dat je in deze jaren de inspiratieradius van de redactieploeg door je enthousiaste betrokkenheid zo voelbaar hebt verruimd. En hopelijk mogen we ooit het Gezelschap tot onze vaste participerende verenigingen rekenen.

Michel Thys

► *Bestuurswissel en welkom aan de NPAG*

Recent heeft bestuurslid Trui Missinne het *Tijdschrift* verlaten. Sinds voorjaar 2002 vertegenwoordigde zij de Belgische Vereniging voor Psychoanalyse in het bestuur. Trui droeg het *Tijdschrift* steeds een zeer warm hart toe en liet in de verschillende beleidsaangelegenheden steeds duidelijk haar stem horen. De samenwerking met haar was altijd hartelijk en betrokken. Trui, dank hiervoor!

Het stichtingsbestuur verwelkomt als nieuw bestuurslid Guy Waterplas, wiens kandidatuur door zijn voorgangster van harte werd ondersteund, en wenst hem een boeiende tijd bij het *Tijdschrift*.

In de geest van de Stichting Tijdschrift voor Psychoanalyse, de unieke samenwerking van, tot nu toe, zeven verschillende Nederlandse en Belgische in het Nederlands taalgebied opererende psychoanalytische verenigingen, is het bestuur zeer verheugd een achtste ‘staak’ te mogen verwelkomen. Vanaf dit jaar zal het *Tijdschrift* worden verrijkt met de deelname van de Nederlandse Psychoanalytische Groep. Sinds het voorjaar vertegenwoordigt Anna Bentinck van Schoonheten de NPAG in het bestuur en vanaf het najaar zal Pieter Niers de redactie komen versterken.

Deze bundeling van krachten kenmerkt het *Tijdschrift* vanaf zijn oprichting, in 1994, en komt mede tot uitdrukking in veelzijdige publicaties van auteurs van verschillend analytisch pluimage. Hiermee wordt bijgedragen aan ruimte voor reflectie en dialoog in onze psychoanalytische gedachtevorming en in ons vakgebied met zijn aanpalende ruimten. Verschillende leden van de NPAG waren de afgelopen jaren met hun publicaties al duidelijk zichtbaar aanwezig in het *Tijdschrift*. Vanaf nu wordt deze veelzijdigheid ook weerspiegeld in de

samenstelling van het bestuur en de redactie. Het stichtingsbestuur dankt Pieter Niers en Anna Bentinck van Schoonheten bij voorbaat hartelijk voor hun engagement en wenst hun tevens een inspirerende tijd in deze veelkleurige samenwerking!

Johanna Kessler, voorzitter

► *Mededeling*

De redactie had het plan opgevat de zes lezingen van het op 13 maart laatstleden in Gent gehouden lustrumsymposium *Is de psychoanalyse gek (genoeg)?* te bundelen in een themanummer, dat in december 2010 zal verschijnen. Bij nader inzien bleek de totale omvang van de zes bijdragen, die we wegens hun inhoudelijke rijkdom niet al te zeer wilden inkorten, de beschikbare redactionele paginaruimte ruim te overschrijden. De redactie koos ervoor om één artikel, dat van Wouter Gomperts, reeds in dit nummer te plaatsen, en een ander, dat van Nelleke Nicolai, in het maartnummer 2011. Zo blijft het <eigenlijke> symposiumnummer in december, maar dijt het in de tijd zowel naar voren als naar achteren uit.

► *Mededeling van Uitgeverij Boom*

Op de nieuwe website van ons tijdschrift, die Uitgeverij Boom heeft geopend op het adres tpa.boomtijdschriften.nl, is het tijdschrift toegankelijk en eenvoudig doorzoekbaar voor abonnees. Daarover heeft u intussen al informatie en een inlogcode ontvangen. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de abonnementenadministratie, boomtijdschriften@uitgeverijboom.nl of telefoon (+31) (0)522 237 555.